

Eteläpuiston asemakaava nro 8581

Luontotyyppi- ja kasvillisuus selvitys

Päiväys	4.10.2024
Laatija	Lauri Erävuori
Tarkastaja	Jaakko Kullberg
Projektinumero	12006305

4.10.2024

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Selvitysalue	3
3	Menetelmät	5
4	Alueen yleiskuvaus	6
5	Kasvillisuus ja luontotyytit	8
	5.1 Huomionarvoiset luontotyytit ja lajit	13
	5.2 Haitalliset vieraslajit	14
	5.3 Viheryhteydet	15
6	Yhteenveto	17
7	Lähteet	18

4.10.2024

Eteläpuiston asemakaava nro 8581

1 Johdanto

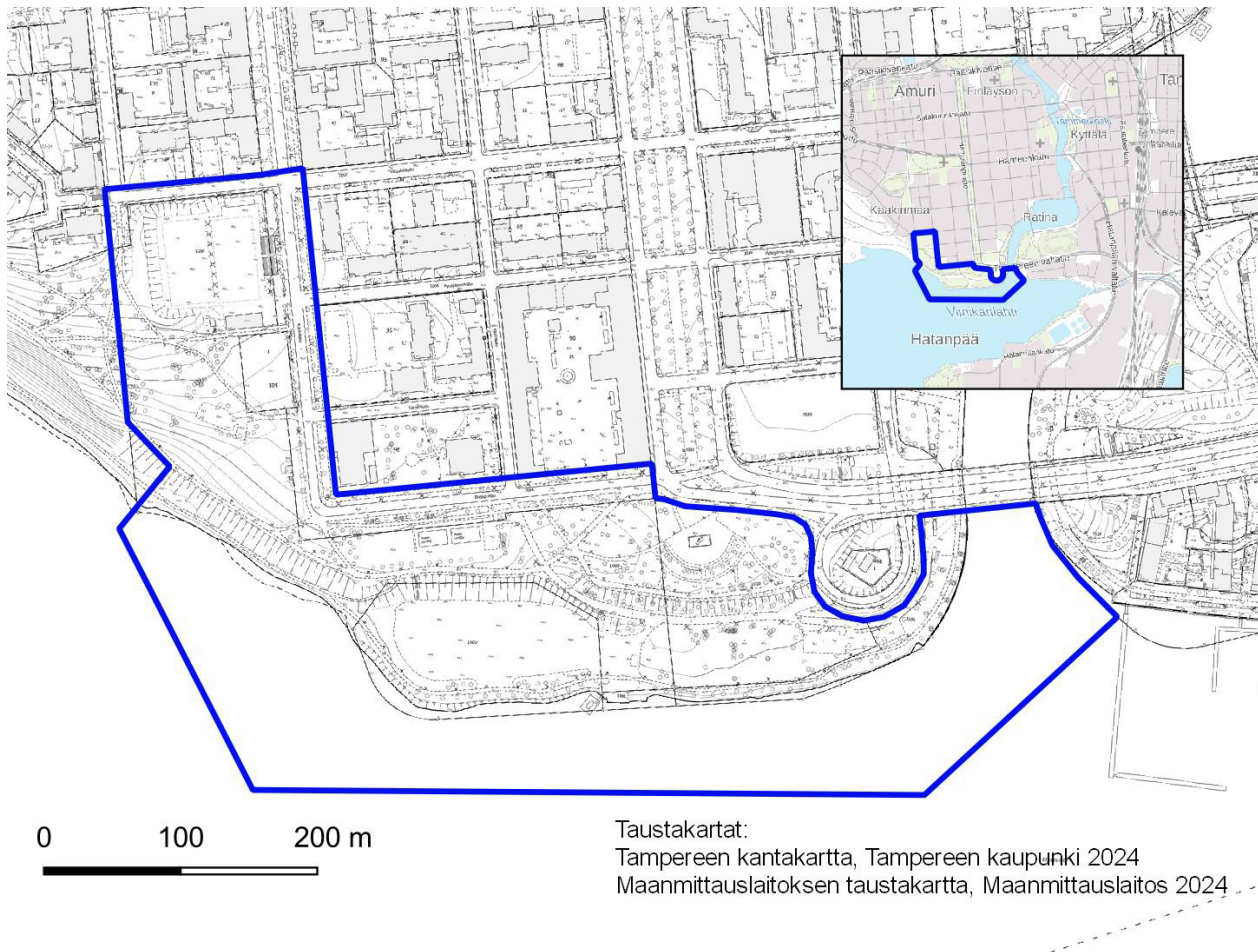
Tämä selvitys on tehty Tampereen kaupungin toimeksiannosta Eteläpuiston asemakaavan 8581 laatimiseen liittyen. Tämä luontoselvitys käsittää selvitysalueen kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen.

2 Selvitysalue

Asemakaava-alue on kooltaan noin 16 hehtaaria, josta maa-aluetta on noin 10 hehtaaria. Eteläpuisto sijaitsee Tampereen ydinkeskustan lounaisosassa Nalkalan, Kaakinmaan ja Ratinan kaupunginosissa. Suunnittelualue rajautuu lännessä Pyykinrinteen kaupunginosan raja-alueeseen, etelässä Pyhäjärven ja idässä Ratinan rantapuistoon. Pohjoisessa alue rajautuu Tiiliruukinkatuun, Koulukatuun, Eteläpuisto -katuun ja Tampereen valtatiehen (Kuva 1).

4.10.2024

Kuva 1. Selvitysalueen raja.

Selvitysalueeseen sisältyy Eteläpuiston puistoalue rantoineen, Koulukadun kentän alue sekä Koulukadun ja Eteläpuiston katualueita. Pääosin selvitysalue on rakennettua puistoa. Eteläpuiston rantaan rajautuvat osat ovat kenttämäistä aluetta, jossa on myös pysäköintialueita. Länsiosa selvitysalueesta käsittää pienen golf -alueen sekä sitä ympäröivät pääosin nurmialueet ja Koulukadun kentän rakennetun ympäristön. Luonteeltaan alue on rakennettua viherympäristöä. Luontaista ympäristöä tai sen kaltaista edustaa länsiosassa rannan tuntumassa oleva jyrkkä lehtorinne.

4.10.2024

3 Menetelmät

Lähtöaineistona on käytetty alueen karttoja ja ilmakuvia, vuoden 2014 kasvillisuusselvitystä (Korte 2014) sekä Tampereen rajapintapalvelun laji- ja elinympäristötietoja. Aiemmat mahdolliset kasvilajihavainnot alueelta tarkistettiin lajitietokeskuksen Laji.fi -palvelusta sekä Tampereen rajapinta-aineistoista 2.6.2024. Selvityksen toteutti FM biologi Lauri Erävuori Sitowise Oy:stä. Maastokartoitukset tehtiin 14.6.2024.

Maastossa rajattavina arvokkaina kohteina huomioitiin kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta:

- Luonnonsuojelulain 65 § mukaiset suojeltavat luontotyypit
- Vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyypit
- Metsälain 10 § mukaiset metsäluonnon erityisen tärkeät elinympäristöt
- Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit sekä lajien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä alueellisesti uhanalaiset lajit ja Pirkanmaan vastuulajit.
- Alueellisesti ja paikallisesti edustavat luontokohteet (mm. perinneympäristöjen luontotyypit, iäkästä puustoa sisältävät kohteet, geologisesti arvokkaat muodostumat)

Tunnetut ja maastotyössä löydetty arvokkaat kohteet arvoitettiin luontoarvojen perusteella. Kohteiden arvotuskriteereinä käytettiin kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta. Metsäympäristöissä huomioitiin lahoppuun määrään. Selvitysalueella ei esiinny lahoppuuta yksittäisiä ohuita, lähinnä pensasmaisten puiden oksia tai runkoja luukuun ottamatta.

4.10.2024

Kartoituksen yhteydessä rajattiin uhanalaisten, suojeltujen tai muutoin huomionarvoisten kasvilajien esiintymät sekä haitallisten vieraslajien esiintymät.

Kartoitustulosten sekä aluetta koskevan muun luontotiedon perusteella määritettiin tai tarkennettiin selvitysalueen merkitystä osana ekologista verkostoa.

4 Alueen yleiskuvaus

Koulukadun kentän muodostama kortteli on rakennettua ympäristöä. Länsi- ja pohjoisreunassa on jyrkkärinteiset maaleikkaukset, jotka ovat saanet vapaasti kasvittua. Kentän eteläpuoleinen alue koostuu yksittäisistä puuryhmistä ja säännöllisesti leikattavasta, loivasti etelään viettävästä nurmikentästä. Osa alueesta on pienenis-golf -aluetta ratoineen.

Varsinainen puistoksi rakennettu osa sijoittuu Eteläpuiston ylätasanteelle. Kyseessä on muotopuisto, jonka länsireunassa on padel-kenttiä sekä vanhoja puistopuita. Muotopuisto käsittää lähinnä istutettua lajistoa, nurmea sekä paikoitellen levinnyttä muuta kasvillisuutta, kuten esimerkiksi jalokiurunkannusta. Muotopuiston eteläreunassa on jyrkkä maaleikkaus ja sen alapuolella alatasanne. Maaleikkaukseen on kehittynyt luontainen, puustoinen kasvillisuus, joka vastaa lähinnä kulttuurivaikutteista lehtomaista kangasta. Alatasanteen länsipuolella Länsiosassa jyrkässä rinteessä on lehdon piirteitä kasvillisuuden käsittäessä mm. mustakonnanmarjaa, lehtokuusamaa ja herukoita sekä yleisesti tertsuseljaa. Kyseinen osa rinnettä saattaa olla luontaista ympäristöä vanhojen ilmakuviin perusteella.

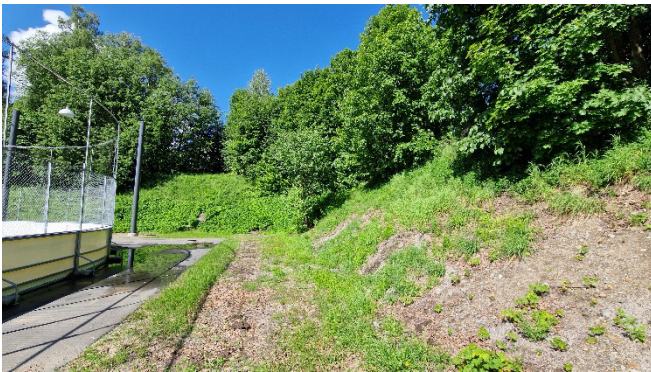
Alatasanne on rakennettua ympäristöä, nurmea sekä joutomaata. Myös rantaviiva on pengerretty ja reunustaan on aikanaan istutettu halavaa puuriviksi. Länsiosassa rantaa myötäilee kävelytie ja varsinaista rantakasvillisuutta esiintyy hyvin kapealla alalla laikkuina veneiden säilytysrannan yhteydessä.

4.10.2024

Kuva 2. Selvitysalueen länsiosassa on pienoiskolf -kenttä sekä nurmikenttäistä puistoaluetta.

Kuva 3. Koulukadun kentän kortteli on pääosin rakennettua ympäristöä. Reunustat lukuun ottamatta itäreunaa ja kaakkoiskulmaa ovat jyrkkiä, niittymäisen lajiston vallitsevia maaleikkauksia sekä niiden yläpuolista tiheäpuustoista ja pensaikkoista ympäristöä.

Kuva 4. Eteläpuiston alatasannetta luonnehtivat laajat kenttämäiset alueet, nurmet ja väylät.

4.10.2024

Kuva 5. Eteläpuiston ranta-alueet ovat pääosin puistomaista ympäristöä, luonnonrantaa ei juurikaan esiinny.

Kuva 6. Eteläpuiston ylätasanne on rakennettua puistoa, jota luonnehtivat muotopuisto sekä nurmialueet puustoistutuksineen.

5 Kasvillisuus ja luontotyypit

Kasvillisuus alueella on sekoitus luontaista kasvillisuutta ja istutettua puistokasvillisuutta sekä kulttuuriympäristöjen lajeja, jotka ovat luonteenomaisia kaupunkialueilla. Alueella ei esiinny uhanalaisiksi luontotyypeiksi luokiteltavia kuvioita. Lahopuuta ei esiinny lainkaan yksittäisiä puista tippuneita oksia lukuun ottamatta. Selvitysalueella ei ole vesilain tai luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppejä. Alueen kasvillisuuskuviot on esitetty kartalla (Kuva 9) ja kuvioiden kuvaus on esitetty taulukossa (Taulukko 1).

Historiallisten karttojen ja ilmakuvien perusteella lähes koko alue on ihmisen muovaamaa. Kasvilajiston huomionarvoisia lajeja edustaa jalokiurunkannus, jolla

4.10.2024

on useita kasvupaikkoja alueella. Keltamo on aikanaan alueella tehdyssä selvityksessä nostettu huomionarvoiseksi lajiksi, mutta keltamo on levittäytynyt etelärannikolta sisämaahan, ja sitä tavataan nykyisin jokseenkin yleisesti Tampereella. Myös jalokiurunkannusta tavataan Tampereella lukuisissa paikoissa, joskin se on keltamoa selvästi harvalukuisempi. Jalokiurunkannuksen tapaan keltamo on kulttuuriperäinen laji, joka on luokiteltu muinaistulokkaaksi. Anekdoottina todettakoon, että keltamo on erittäin myrkyllinen, toki monen muunkin kasvin tapaan.

Ainoa uhanalainen alueella esiintyvä laji on vuorijalava (vaarantunut, VU), jonka luontaisilla kasvupaikoilla esiintyvät yksilöt on rauhoitettu. Vuorijalavaa esiintyy muutamia yksilöitä selvitysalueen pohjoisreunalla Tiiliruukinkatuun rajautuvan rinneleikkauksen alueella. Kyseiset yksilöt eivät ole rauhoitettuja, koska ne eivät kasva luontaisella kasvupaikalla.

Muita maininnan arvoisia lajeja edustaa litulaukka, joka on levinnyt sisämaahan kasvin luontaisilta kasvupaikoilta Lounais-Suomen ja Ahvenanmaan lehdoista. Litulaukkaa esiintyy Tampereella erityisesti Pyynikinharjun alueella, muutoin lajista on lähinnä hajanaisia havaintoja. Monille hyönteisille merkittävällä keltaängelmällä on laajahko kasvusto selvitysalueen pohjoisosassa rinnekeikkauksessa. Keltaängelmää esiintyy harvalukuisena Tampereella.

Kuva 7. Selvitysalueen pohjoispäässä on keltaängelmäkasvusto. Eteläpuiston ylä- ja alatasanteen välissä on rehevää kasvillisuutta käsittäen mm. jalokiurunkannusta ja keltamoa. Puusto on vaahteravaltaista.

4.10.2024

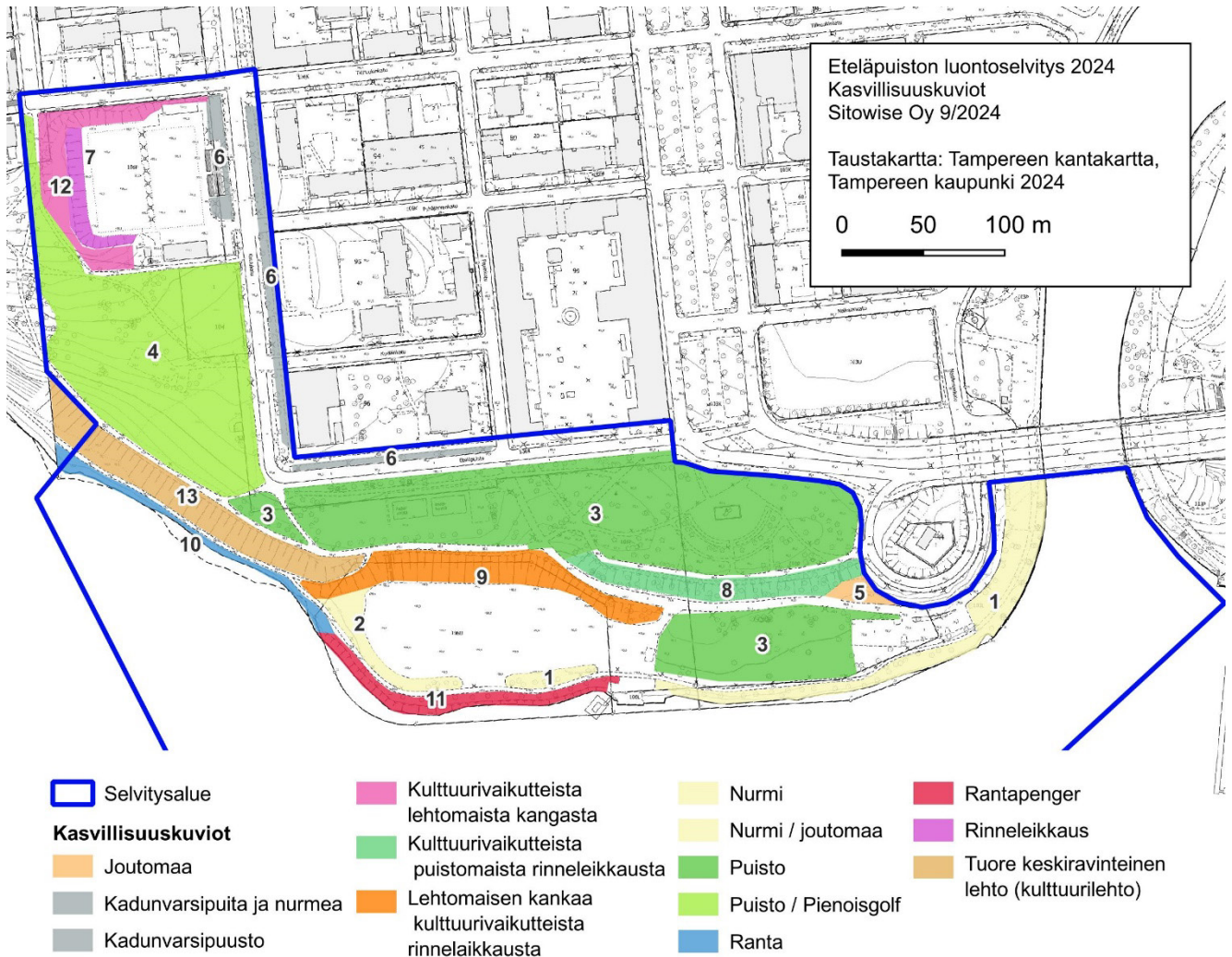

Kuva 8. Rehevintä ympäristö on alatasanteen ja ylätasanteen välisessä rinteessä alatasanteen luoteisnurkassa.

Kasvilajisto on tavanomaista kaupunkialueen avoimien ympäristöjen lajistoa. Lajistoa on kirjattu taulukon 1 kasvillisuuskuvauksien yhteydessä. Maininnan arvoisia lajeja on käsitelty edellä ja näiden esiintymispaikat on esitetty kartalla (Kuva 10). Nurmimaisilta alueilta ei kirjattu lajistoa.

4.10.2024

Kuva 9. Selvitysalueen kasvillisuuskuviot. Numerot viittaavat taulukon 1 kuvauksiin.

Taulukko 1. Kasvillisuuskuvioiden kuvaus. Numerointi viittaa edelliseen karttaan.

Nro	Kasvillisuustyyppi	kuvaus	lajisto
1	Nurmi	Nurmialuetta, jossa puuistutuksia.	Ei kirjattu
1	Nurmi	Nurmialuetta, jossa puuistutuksia.	Ei kirjattu
2	Nurmi / joutomaa	Nurmialuetta, jolla puuistutuksia. Länsiosa joutomaan tyyppistä kasvillisuutta, osin nurmea	Ei kirjattu
3	Puisto	Hoidettu puisto, puistoistutuksia ja puistopuita	Ei kirjattu, istutettua lajistoa. Puistossa levinneenä muutamassa paikassa jalokiurunkannusta
3	Puisto	Nurmipohjaista puistoa, jossa kookkaita, vanhoja puistopuita	Ei kirjattu
3	Puisto	Nurmipohjaista puistoa, jossa kookkaita, vanhoja puistopuita	Ei kirjattu

4.10.2024

4	Puisto / Pienoisgolf	Nurmipintaista puisto, jossa paikoin puuryhmäistutuksia. Itäosa pienois-golf kenttää. Länsireunustalla pieni niittylaikku ja puustoa. Rajattu omaksi kuvioksi.	Ei kirjattu
5	Joutomaa	Lähinnä joutomaata, joka vain osin kasvipintainen, sorakasoja. Keltamoareunustalla.	
6	Kadunvarsipuita ja nurmea	-	Ei kirjattu
6	Kadunvarsipuusto	-	Ei kirjattu
6	Kadunvarsipuusto	-	Ei kirjattu
7	Kulttuurivaikutteista lehtomaista kangasta	Puustoista ja pensaikkoista kulttuurivaikutteista kasvillisuutta.	Saarni (istutettuja), vaahtera, vuohenputki, pihlaja, ruotsinköynnöskuusama, pihasyreeni, ruostehappomarja
8	Kulttuurivaikutteista, puistomaista rinneleikkausta	Puistomainen rinneleikkaus, jossa kasvaa vaahteraa ja koivuja harvakseltaan. Kenttäkerros on koiranheinävaltainen, seassa mm. leskenlehteä, vuohenputkea, voikukkaa ja koiranputkea.	Vaahtera, rauduskoivu, koiranputki, leskenlehti, voikukka, koiranheinä
9	Lehtomaisen kankaan kulttuurivaikutteista rinneleikkausta	Rinneleikkaus, jossa lehtipuustoa harvakseltaan. Laaja jalokiurunkannusesiintymä. Kenttäkerros aukkoisen tai puuttuu. Puusto vaahteravaltainen.	Jalokiurunkannus, vaahtera, vuohenputki, rauduskoivu, isonokkonen, keltamo
10	Ranta	Osin kivettyä reunustaa, veneitä, hajanaista tavanomaista järvenrantakasvillisuutta kapeana vyöhykkeenä.	Tervaleppä
11	Rantapenger	Suhteellisen rehevä kenttäkerros, valtalajina vuohenputki, osin pengerrettyä rantaa, osin luontaista, kivikkoista rantaa, jossa ei varsinaista rantakasvillisuutta esiinny.	Vuohenputki, koiranheinä, terttuselja, halava, rauduskoivu, voikukka, koiranputki
12	Rinneleikkaus	Rinnepenkereitä, jotka kasvittuneet, alaosa, avoimia, yläreunassa pensaita ja puustoa. Tavanomaista kulttuurilajistoa sekä hieman harvinaisemman keltaängelmän esiintymä.	Vuohenputki, keltaängelmä, niittyhumala, peltokorte, koiranputki, pietaryrtti, pelto-ohdake koiranheinä, pihasyreeni, vaahtera
13	Tuore keskivinteinen lehto (kulttuurilehto)	Aikanaan viistoon leikattu lehtorinne tai luontainen rinne, jossa lehtipuuvaltainen, varttunut puusto, yksittäin iäkkäitä mäntyjä. Pensaskerros vaihteleva, paikoin tuomitiheikköä, paikoin pohjakerros lähes kasvaton. Yksittäisiä lehtokuusamia ja herukoita, taikinamarjaa. Kenttäkerros monin paikoin aukkoisen. Yleisesti vuohenputkea, paikoin mustakonnanmarjaa ja yksittäin lehtokuusamaa ja herukoita sekä terttuseljaa	Rauduskoivu, vaahtera, lehtokuusama, tuomi, taikinamarja, mustaherukka, vuohenputki, mustakonnanmarja

4.10.2024

5.1 Huomionarvoiset luontotyypit ja lajit

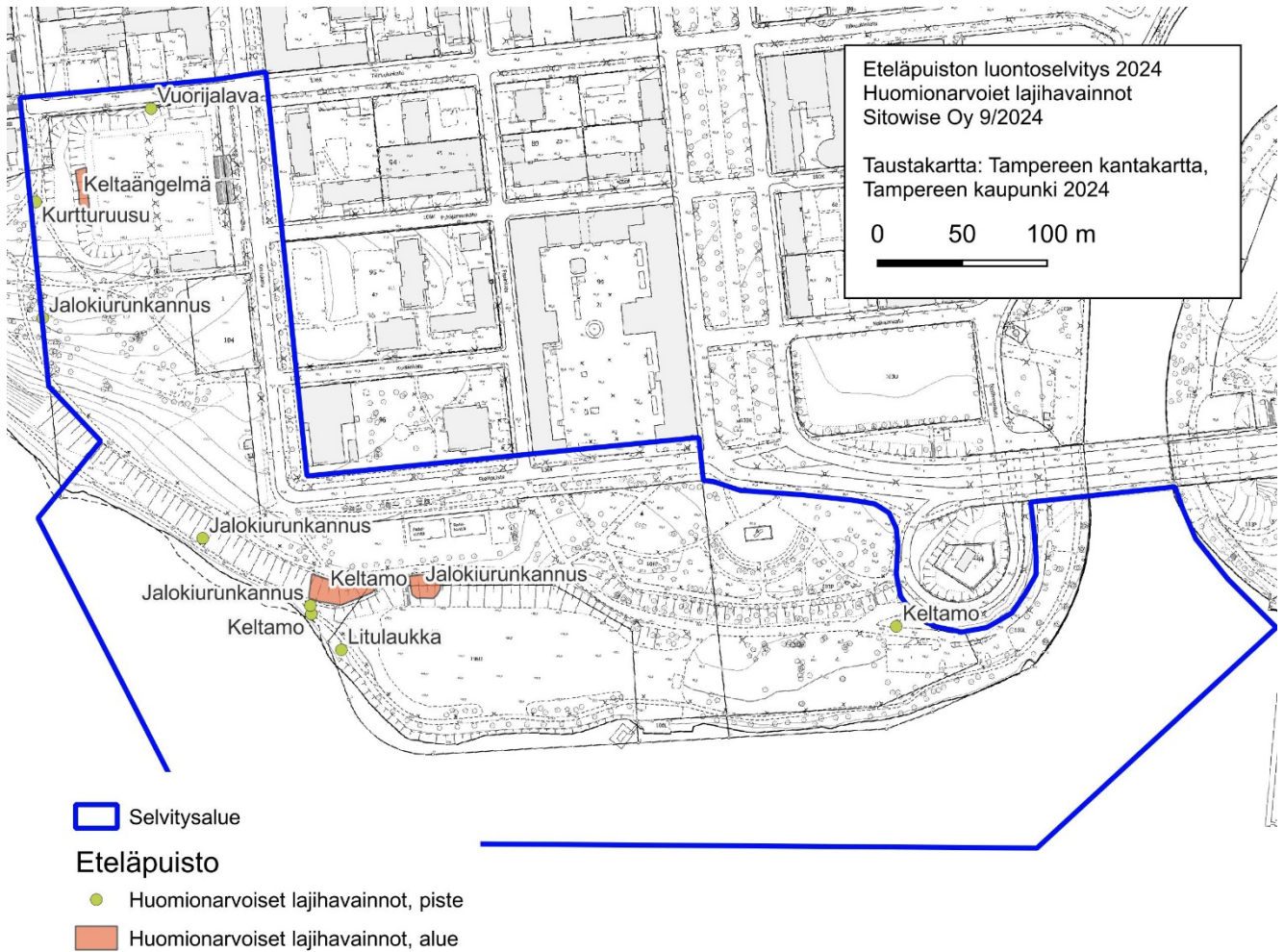
Kuten edellä on todettu, ei alueella esiinny varsinaisia luontaisia luontotyyppejä. Huomionarvoisia kuvioita edustavat toisaalta ylätasanteen muotopuisto kookkaine, vanhoine puineen ja puukujineen (kuvio 3) sekä rehevä lehtomainen kuvio alatasanteen luoteispuolen rinteessä (kuvioden 13 ja 9 osa). Kuviot 9 ja 13 ovat puustoisia ja säilyttämisen arvoisia, joskaan lajistollisesti eivät mitenkään poikkeuksellisia. Suosituksena on säilyttää alueen vanhaa puustoa sekä reheviä kasvillisuuskuvioita. Erityisesti alatasanne on jäsentymätöntä ympäristöä, jonka ”siistiminen” on suositeltavaa.

Selvitysalueen kasvilajistoon kuuluu ainoana uhanalaisena lajina (vaarantunut) vuorijalava, joka on myös rauhoitettu luontaisilla kasvupaikoillaan. Vuorijalavia on useampia, jotka lienee kylväytyneet alueelle. Kasvupaikat (rinneleikkaus) eivät ole luontaisia, joten puuyksilöitä ei tulkita rauhoitetuiksi.

Muut lajit edustavat muinais- tai uustulokaslajistoa, joka on levittäytynyt Tampereen seudulle. Haitallisista vieraslajeista havaittiin kurtturuusua yksi pensas. Muut aiemmin alueelta tiedossa olleet kurtturuusut on havaintojen perusteella poistettu.

4.10.2024

Kuva 10. Maininnan arvoiset kasvilajihavainnot.

5.2 Haitalliset vieraslajit

Haitallisilla vieraslajeilla tarkoitetaan EU:n tai kansalliseen vieraslajiluetteloon sisällytettyjä haitallisia vieraslajeja. Selvitysalueella on ollut kurtturuusukasvustoja, jotka on kuitenkin poistettu. Kartoituksen yhteydessä havaittiin yksi kurtturuusupensas alueen luoteisnurkassa. Muista vieraslajeista terttuseljaa esiintyy jokseenkin yleisesti länsiosassa lehtorinteessä sekä yksittäin mm. alarasanteen pohjoisreunassa.

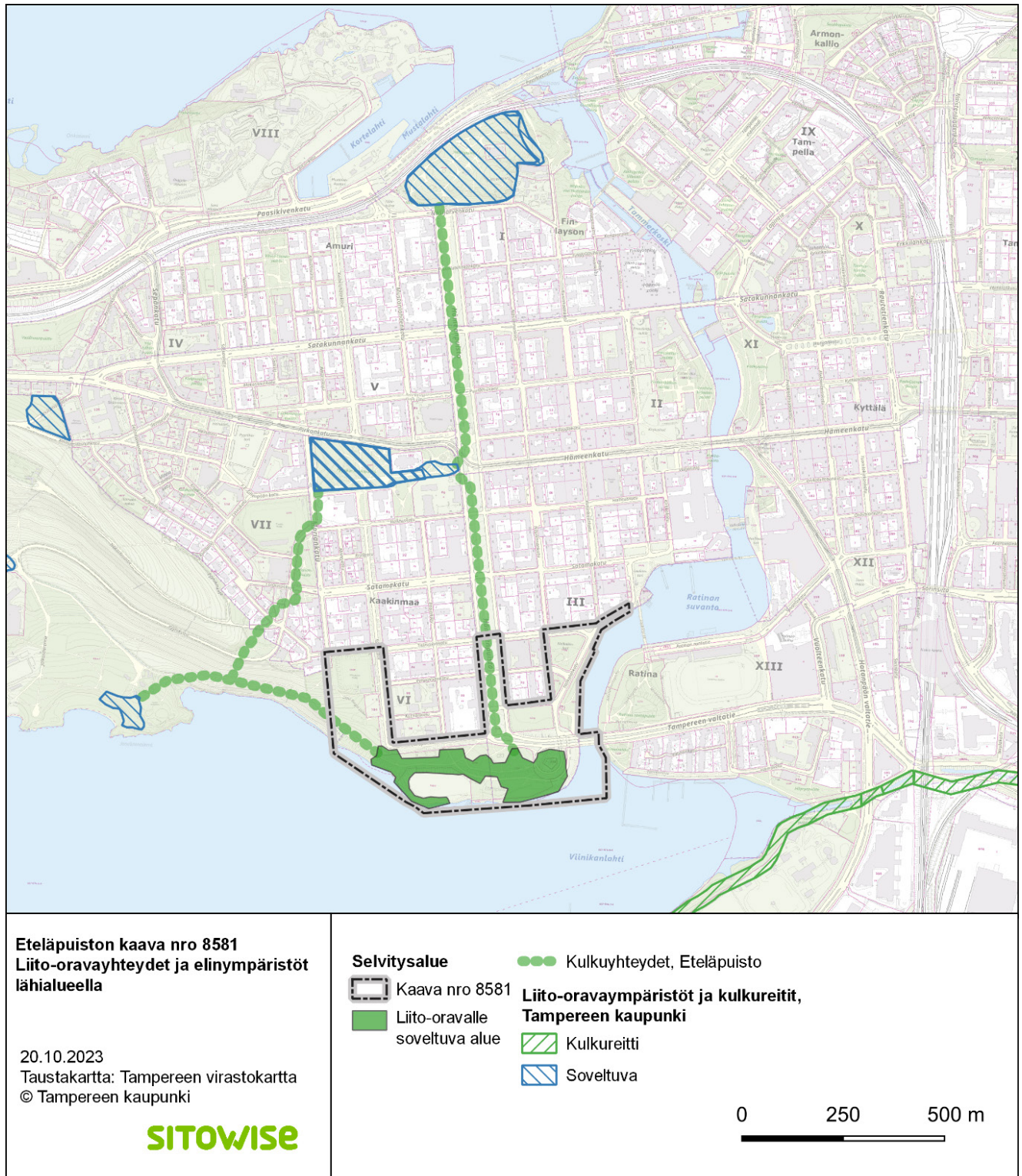
4.10.2024

5.3 Viheryhteydet

Alueelta on laadittu liito-oravakartoitus vuonna 2023, jossa on määritetty liito-oravalle soveltuvat ympäristöt sekä kulkuyhteydet. Eteläpuiston vihreä luonne suositellaan säilytettävän. Keskeinen viheryhteys Eteläpuistosta sijoittuu ranta-alueelle kohti länttä. Itään yhteys on luonteeltaan katkonainen ja ns. kaupunkipuustoon ja kapeisiin viheralueisiin tukeutuva. Lajiston kannalta tällä ei ole olennaista merkitystä.

4.10.2024

Kuva 11. Liito-oravaselvityksessä määritetyt lajin kulkuyhteydet. Kyseiset yhteydet toimivat myös keskeisinä viheryhteyksinä, joista tärkein on yhteys länteen.

4.10.2024

6 Yhteenveto

Eteläpuiston aluetta luonnehtivat pohjoisosan rakennetut korttelit sekä katualueet. Keskiosiltaan alue on luonteeltaan puistomaista ympäristöä, joko rakennettua muotopuistoa tai nurmipintaisia puistomaisia alueita sekä vanhojen puiden luonnehtimia puistokäytäviä. Eteläosa eli ns. etelätasanne on luonteeltaan kenttämäinen, jossain määrin jäsentymätön käsittäen kuitenkin myös nurmipintaisia puistomaisia osia. Ranta-alueet ovat osin pengerrettyjä, ja vain Länsiosasta jokseenkin luonnonrannan kaltaisia kapeana vyöhykkeenä. Luonnonympäristön kaltaisia alueita on vähän, näistä keskeisin on ns. alatasanteen ja ylätasanteen väliset rinneleikkaukset, jotka ovat saaneet luonteeltaan tuoretta lehtoa tai lehtomaista kangasta lehtipuineen. Eteläpuisto on kuitenkin valtaosin vihreää viherympäristöä, vaikkakin pääosin puistoina hoidettua.

Kasvillisuus alueella on sekoitus luontaista kasvillisuutta ja istutettua puistokasvillisuutta sekä kulttuuriympäristöjen lajeja, jotka ovat luonteenomaisia kaupunkialueilla. Selvitysalueella ei esiinny uhanalaisia tai suojeltuja luontotyyppejä. Alueen kasvillisuuskuviot ovat kaikkiaan luonteeltaan voimakkaasti kulttuurivaikutteisia. Leikatussa eteläosan rinteessä on tuoreen lehdon ja lehtomaisen kankaan piirteitä ja pääosin luontaisesti levinnyt vaahtera on vallitseva. Rinteen länsiosassa esiintyy mm. mustakonnanmarjaa, tuomea, jalokiurunkannusta ja keltamoa sekä vieraslajeista terttuseljaa. Kyseisen alueen luonne ja piirteet suositellaan säilytettävän. Terttuseljaa ei ole ainakaan vielä luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi. Terttuseljaa tavataan Etelä-Suomessa kuitenkin nykyään varsin yleisesti kaupunkialueiden metsissä sekä mm. sisäsaariston saarissa.

Selvitysalueella esiintyy vain yksi uhanalainen laji, vuorijalava, joka on myös rauhoitettu. Vuorijalavat eivät esiinny luontaisella kasvupaikallaan, joten alueen vuorijalavat eivät ole rauhoitettuja. Muita maininnan arvoisia lajeja edustavat keltaängelmä ja jalokiurunkannus, jotka ovat kohtalaisen harvalukuisia

4.10.2024

Tampereella. Näiden lajien esiintymät suositellaan säilytettävän mahdollisuuksien mukaan. Jalokiurunkannus on levittäytynyt useaan paikkaan ja merkittävimmät kasvustot sijoittuvat luoteisosaan sekä keskiosan rinneleikkaukseen. Ängelmillä esiintyy Suomessa muutamia harvinaisia ja uhanalaisia hyönteislajeja. Haitallisia vieraslajeja havaittiin ainoastaan yksi kurturuusuesiintymä selvitysalueen luoteisosassa.

Kokonaisuudessaan selvitysalueen kasvillisuus on suhteellisen tavanomaista ja viherympäristöt ihmisen muovaamia. Alue edustaa kuitenkin yhtenäistä viheraluetta, jonka luonne viheralueena suositellaan säästettäväksi. Mm. vanhat puistopuut ja puukujanteet ovat säilyttämisen arvoisia. Alatasanteen jäsentäminen on suositeltavaa, nykyisin alatasanteella on laajalti avointa sorapintaa ja pohjoisreunassa paikoitellen maa-aineskasoja.

7 Lähteet

Suomen Lajitietokeskus 2024: Havaintotiedot selvitysalueelta 2.5.2024. Laji.fi.

Tampereen kaupunki 2024: Tampereen rajapintapalvelut (lajiesiintymät, vieraslajit, arvokkaat biotoopit). 2.5.2024 ja 5.8.2024.

